

TALABALARDA IJODIY-LIDERLIK KOMPETENSIYALARINI BAHOLASH MEZONLARI VA INDIKATORLARI

Kurbonova Mushtariybegim Baxtiyorjon qizi

Farg'ona davlat universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada talabalarda ijodiy-liderlik kompetensiyalarini shakllantirish va ularni baholash mezonlari hamda indikatorlari yoritilgan. Ijodkorlik va liderlikning integrativ tabiati, shuningdek, ta'lim jarayonida ularni o'lchashning samarali metodlari tahlil etilgan. Maqolada baholashning kognitiv, affektiv va faoliyatga yo'naltirilgan mezonlari asosida indikatorlar tizimi taklif etiladi.

Kalit so'zlar: ijodiylik, liderlik, kompetensiya, indikator, mezon, motivatsiya, innovatsion yondashuv.

КРИТЕРИИ И ИНДИКАТОРЫ ОЦЕНКИ ТВОРЧЕСКО-ЛИДЕРСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ У СТУДЕНТОВ

Аннотация: В данной статье раскрываются вопросы формирования и оценки творческо-лидерских компетенций у студентов, а также представлены критерии и индикаторы их развития. Анализируется интегративная природа творчества и лидерства, а также эффективные методы измерения данных качеств в образовательном процессе. В статье предлагается система индикаторов, основанная на когнитивных, аффективных и деятельностных критериях оценки.

Ключевые слова: творчество, лидерство, компетенция, индикатор, критерий, мотивация, инновационный подход

KIRISH

Zamonaviy ta'lim jarayonida talabalarda nafaqat kasbiy bilim va ko'nikmalarni, balki ijodiy-liderlik kompetensiyalarini shakllantirish muhim o'rin tutadi. Bu kompetensiyalar talabaning tashabbuskorligi, mustaqil qaror qabul qilish qobiliyati, jamoada yetakchilikni amalga oshirish va yangilik yaratish salohiyatini ifodalaydi.

Hozirgi davrda global ta'lim tizimida inson kapitalining sifat ko'rsatkichlari aynan shunday yumshoq (soft skills) kompetensiyalar bilan belgilanmoqda (D. Goleman, 2005; H. Gardner, 1983). Shu sababli, mazkur kompetensiyalarni baholash tizimini ishlab chiqish ta'lim sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

ASOSIY QISM

Ijodiy-liderlik kompetensiyasining mohiyati. Ijodkorlik (kreativlik) — yangicha fikrlash, original g'oya yaratish va uni amaliyotda qo'llash qobiliyatidir (E. Torrance, 1974). Liderlik esa — jamoani maqsad sari yo'naltirish, boshqalarni ilhomlantirish va javobgarlikni o'z zimmasiga olish jarayonidir (R. Likert, 1961). Shunday qilib, ijodiy-

liderlik kompetensiyasi — bu talabaning innovatsion fikrlash va yetakchilikni uyg'unlashtira olgan holda o'z faoliyatini samarali tashkil etish qobiliyatidir.

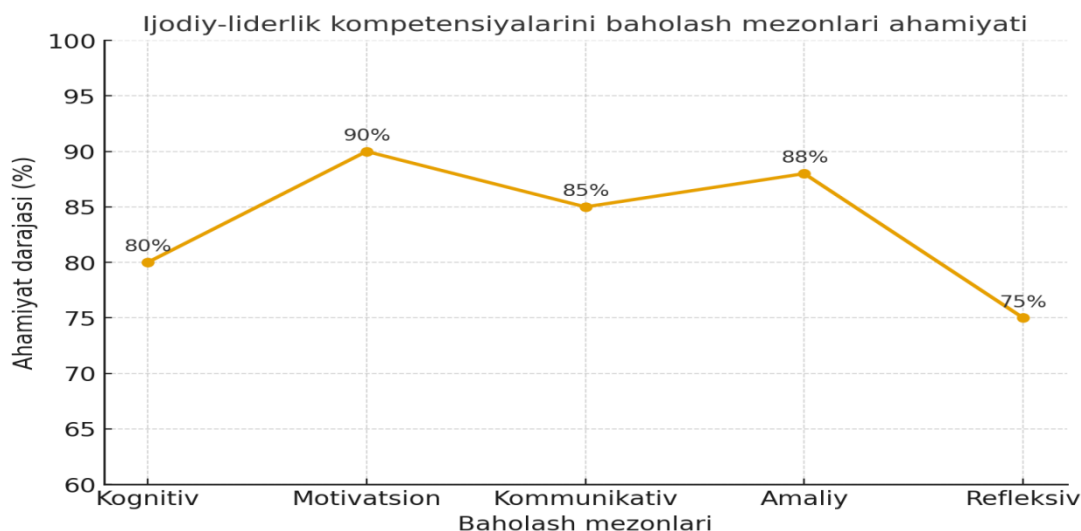
Ijodiy-liderlik kompetensiyalarini baholash zarurati. Baholash tizimi o'quvchi yoki talabaning rivojlanish dinamikasini aniqlash, ularni qo'llab-quvvatlash hamda o'z-o'zini tahlil qilishga yo'naltirish imkonini beradi. Pedagogik amaliyotda bu kompetensiyalarni an'anaviy testlar orqali emas, balki loyiha, kuzatuv, o'zaro baholash va portfel kabi usullar yordamida o'lchash maqsadga muvofiqdir.

Ijodiy-liderlik kompetensiyalarini baholash mezonlari va indikatorlari.

Mezonlar	Indikatorlar (ko'rsatkichlar)	Baholash darajalari
1. Kognitiv (bilim)	- Ijodkorlik va liderlik nazariyasini bilish - Jamoaviy qaror qabul qilish asoslarini tushunish	Yuqori. O'rta. Past.
2. Motivatsion	- Yangilik yaratishga ichki ehtiyoj - Mas'uliyat va tashabbuskorlikni namoyon etish	Yuqori. O'rta. Past.
3. Kommunikativ	- Guruhda yetakchilikni amalga oshirish - Hamkorlikda samarali muloqot qilish	Yuqori. O'rta. Past.
4. Amaliy (faoliyatga yo'naltirilgan)	- Muammoni hal etishda ijodiy yondashuv - Jamoa faoliyatini tashkil etish va boshqarish	Yuqori. O'rta. Past.
5. Refleksiv	- O'z faoliyatini tahlil qilish - Xatolardan saboq chiqarish va takomillashtirish	Yuqori. O'rta. Past.

Mazkur mezonlar asosida talabalarning har bir ko'nikmasi 3 ballik tizimda baholanadi (1 – past, 2 – o'rta, 3 – yuqori). Umumiy baholash natijasi talabaning ijodiy-liderlik kompetensiyasi darajasini aniqlash imkonini beradi.

Ijodiy-liderlik kompetensiyasini rivojlantirishda o'qituvchi roli. O'qituvchi talabalarga shunchaki bilim beruvchi emas, balki motivator, yo'l boshchi va fasilitator sifatida namoyon bo'ladi. Guruhli ishlash, loyiha faoliyatlari va treninglar orqali u talabalarda tashabbuskorlikni, mas'uliyatni hamda o'zaro hurmatni shakllantiradi.

XULOSA

Ijodiy-liderlik kompetensiyalarini shakllantirish va baholash — zamonaviy ta'limning asosiy talabi hisoblanadi. Baholashning mezon va indikatorlarini aniqlash talabalarning rivojlanish yo'nalishlarini tahlil qilish, ularni rag'batlantirish hamda mustaqil faoliyatga tayyorlash imkonini beradi. Shu bois ta'lim jarayonida kognitiv, motivatsion, kommunikativ, amaliy va refleksiv komponentlarga asoslangan kompleks baholash tizimini joriy etish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. G'ulomov A., Normurodova N. Pedagogik texnologiyalar va innovatsion ta'lim. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
2. Gapparov Z.G. Psixologik tayyorgarlik va liderlikning sportdagi o'rni. – Toshkent: O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya universiteti, 2021.
3. Gardner H. Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences. – Basic Books, 1983.
4. Goleman D. Emotional Intelligence. – New York: Bantam Books, 1998.
5. Torrance E.P. Creativity: What Research Says to the Teacher. – Washington: National Education Association, 1965.
6. Yo'ldosheva M. Talabalarda tashabbuskorlikni faollashtirishning psixologik mexanizmlari. – "Ta'lim va fan", №4, 2022.